

формированию профессиональной готовности будущих учителей к использованию облачных технологий в учебно-воспитательном процессе).

Ключевые слова: модель, педагогическая система, подготовка, профессиональная готовность, будущий учитель, учебно-воспитательный процесс, облачные технологии.

Khmil N. A.

MODELING OF THE PEDAGOGICAL SYSTEM OF THE DEVELOPMENT
OF PROFESSIONAL READINESS OF FUTURE TEACHERS TO USE CLOUD TECHNOLOGIES
IN THE EDUCATIONAL PROCESS

The model of the pedagogical system of formation of professional readiness of the future teachers to use cloud technologies in the educational process is theoretically grounded in this paper. The author singled out the five components of the educational system: targeted, meaningful, technology, object-subject and environmental. Target component is the singling goal that determines the course of future teachers.

Content component aims at selecting and structuring the learning content in accordance with the leading principles of selection of training content and its subsequent conversion to the content of the discipline. Technological component envisages such process of the preparation of future teachers which promotes the use of multimedia and interactive technologies in the educational process. The object-subjective component determines on whom the preparation to use cloud technologies in the educational process and those who prepare future teachers for future professional activities is directed.

Environmental component encompasses the part of the educational system (or virtual environment), which promotes the development of professional readiness of teachers to use cloud technologies in the educational process, creates conditions for the organization of the educational process, of preparation of future teachers and management of the process.

Key words: model, educational system, training, professional readiness, future teacher, the educational process, the cloud technologies.

УДК 378

Цюприк А. Я.

КРЕАТИВНО-ОСОБИСТІСНИЙ ПІДХІД ДО САМОСТІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

У статті обґрунтовано доцільність використання креативно-особистісного підходу до самостійної діяльності студентів вищих навчальних закладів. Виявлено, що основу професійної особистості фахівця формує система інтегрованих знань, умінь та цінностей. Обґрунтовано важливе місце розвитку творчої самостійності, що виявляється в результатах самостійної діяльності, та показано, що значення творчості в структурі діяльності постійно зростає. Засвідчено, що організація активного формування творчого мислення постає як умова успішної інтеграції за змістом і методами навчання, а найважливішою метою навчального процесу є навчання мислення, перехід до усвідомленого оволодіння і володіння розумовими прийомами й операціями.

Ключові слова: креативно-особистісний підхід, самостійна діяльність студентів, творча самостійність, творче мислення.

Для сучасного суспільства потрібно формувати спеціаліста, який здатен не лише творчо використовувати інформацію, а й самостійно здобувати і застосовувати її у складних і несподіваних ситуаціях, ставити завдання та знаходити шляхи їх вирішення. Належний рівень компетентності майбутнього фахівця забезпечується

через дотримання вимог сучасної професійної освіти, урахування особливостей освоєння змісту навчальних дисциплін і використання резервів самостійної діяльності студентів у процесі навчання.

Проблема професійного становлення особистості є об'єктом вивчення низки дисциплін на методологічному, теоретичному й експериментальному рівнях. На методологічному та теоретичному рівні вона тісно пов'язана насамперед із вирішенням питання про необхідність принципових змін в освіті, що викликана парадигмальною кризою і початком становлення нової педагогічної формації. На рівні педагогічної практики висувається вимога про те, що нормативні характеристики, стандарти професійної підготовки і професійного становлення мають відповідати тим парадигмальним принципам, які на основі певної методології будуть закладені в теорію і практику освіти [7, с. 194]. Одним із важливих завдань навчання є розвиток у студентів самостійного мислення, творчого ставлення до професії.

На теоретичному й методологічному рівнях проблему організації самостійної діяльності студентів у процесі оволодіння знаннями розглядали Л. Аристова, В. Буряк, Є. Голант, М. Данилов, Б. Єсіпов, Л. Жарова, В. Козаков, Б. Коротяєв, І. Лернер, О. Нільсон, І. Огородников, В. Паламарчук, П. Підкасистий, О. Савченко, А. Усова, Т. Шамова та інші. Досліджувалися питання розвитку самостійності під час позааудиторної діяльності (О. Дубасенюк, Л. Клименко, В. Лозова, М. Лубенець, К. Платонов, Л. Онучак), зокрема проблеми самостійної діяльності у процесі навчання (Л. Головка, С. Заскалета, Л. Онучак); аспекти самостійної роботи студентів (В. Буринський, М. Сичова, М. Солдатенко, І. Шимко), формування самостійності як риси особистості (Г. Адамів, В. Луценко, В. Паламарчук, Г. Романова);

Метою статті є обґрунтування доцільності використання креативно-особистісного підходу до самостійної діяльності студентів вищих навчальних закладів.

Досвід самостійної діяльності розглядають як інтегративну якість особистості, що формується в майбутніх спеціалістів і закріплюється у процесі професійної діяльності та характеризується здатність самостійно працювати на дорученій ділянці, виявляючи при цьому вольові зусилля, наполегливість, прагнення до досягнення поставлених завдань, ініціативність, організованість, культуру праці. Цей досвід містить окремі компоненти самостійної діяльності студентів, зокрема когнітивний, аксіологічний, пракселогічний тощо [3, с. 10].

Самостійна діяльність студентів в умовах особистісно орієнтованого навчання постає як засіб формування самостійної особистості. У цьому вбачається новизна самостійної роботи студентів за умови впровадження особистісно орієнтованого навчання. За традиційної системи самостійну діяльність студентів спрямовано на засвоєння знань, умінь і навичок. Розвиток особистості та її самостійності в кращому разі ставиться як другорядна мета, а здебільшого така мета не ставиться взагалі [9].

Основу професійної особистості фахівця формує система інтегрованих знань, умінь і цінностей. Значною мірою нині «змінюється уявлення про раціональне знання, питання взаємовідносин пізнання, діяльності і комунікації, явного і неявного знання, роль пізнавальної рефлексії, питання про різноманітність видів і форм знання і, нарешті, ряд питань, пов'язаних з пізнанням соціально-культурних феноменів сучасного суспільства» [11, с. 90].

Інформація, знання – вузловий пункт пізнання; як філософські категорії вони дозволяють виявити не тільки загальне, але й часткове – конкретні, багатогранні зв'язки з дійсністю, будучи одночасно відображенням цієї дійсності [2, с. 40], тому вони є етапом розвитку не тільки пізнання, а й суспільної практики людей, їх взаємовідносин між собою та природою.

Особистісні якості спеціаліста можна поділити на загальні, розвиток яких однаково важливий для всіх фахівців, і спеціальні, які враховують особливість професії. Майбутній

фахівець має володіти комплексом морально-естетичних якостей – гуманізмом, високою культурою, ввічливістю, чесністю, вимогливістю. Також велике значення для успішної професійної діяльності майбутнього спеціаліста мають волеві якості. До них належить витримка (володіння собою), наполегливість, терпимість, вимогливість, рішучість, сміливість [13]. Інтелектуальні якості підкріплюють професійні уміння фахівця, допомагають йому знаходити правильні рішення у своїй роботі, зумовлюють ефективність творчості, пошуку нових, неординарних шляхів вирішення проблем. Особливу роль у майбутній професійній діяльності відіграє оперативність мислення, що характеризує його здатність швидко знаходити оптимальне вирішення професійних завдань.

Ці тенденції вказують на те, «що одним з основних методів проектування систем освіти та виховання стає ціннісний підхід, спрямований на взаємодію зі студентом як суб'єктом навчально-виховного процесу, суб'єктом, здатним до саморозвитку, самовдосконалення, власного життєтворення на основі визначених ціннісних орієнтацій» [8, с. 8]. Тому важливе місце в процесі професійної підготовки фахівця відводиться застосуванню аксіологічного підходу до навчання.

Дослідження перехідних суспільств показує: становлення нових цінностей є складним і суперечливим процесом. Зокрема тому, що він відбувається не на порожньому місці й не на уламках попередньої нормативно-ціннісної системи, хоча в таких суспільствах, як правило, простежується зростання девіантної поведінки індивідів, отже, «нові цінності виникають у розбалансованій, розлагодженій, але живій і діючій нормативно-ціннісній системі» [10, с. 279]. Тому аналітики підкреслюють, що буденна свідомість, як правило, сприяє моральному зубожінню суспільства, що є природним психологічним наслідком наявного в людей почуття тривоги щодо незворотного послаблення в соціумі соціального контролю та посилення принципу вседозволеності.

Поняття «ціннісне ставлення» (або ціннісні орієнтації) означає, що в такому разі йдеться про значення, яке людина надає тим чи іншим явищам довкілля. Ціннісні орієнтації фіксують одну з основних особливостей людської поведінки – її вибірковість [5, с. 9]. Ціннісне ставлення до навчання відображає єдність спрямованості особистості того, хто навчається, та його готовності до навчання, воно є результатом перетворення суспільної потреби в знаннях на індивідуальну, за умов позитивної оцінки знань з погляду їх значущості для практичної діяльності. Воно передуює формуванню ціннісних орієнтацій, здійснюється в навчально-виховному процесі за умов його гуманно-орієнтованої спрямованості.

Проблема ціннісного ставлення до навчання охоплює важливі питання інноваційно-освітньої навчальної та зокрема самостійної діяльності студентів ВНЗ. Для підготовки хорошого фахівця, що досконало володіє знаннями, вміннями і професійними навичками, потрібно мати не лише сучасні науково-дослідні і навчально-методичні лабораторії але й духовно збагатити його. Тому особливо важливе місце слід відводити розвитку творчої самостійності, що виявляється в результатах самостійної діяльності. Концепція національного виховання передбачає інтеграційні процеси освіти, поєднання фундаментальної підготовки, отримання професійно-практичних навичок і духовного відродження особистості фахівця.

Не менш важливим доповненням ціннісних орієнтацій самостійної діяльності є креативний підхід. Творчість – це діяльність, результатом якої є створення нових матеріальних або духовних цінностей. Творчість має психологічні аспекти – особистісний і професійний [4]. Вона припускає наявність в особистості мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюється продукт, що відрізняється новизною, оригінальністю, унікальністю.

Місце творчості в структурі діяльності буде зростати в міру перетворення середовища існування людей із природного в створюване, техногенне [14, с. 316]. Нині

особливо актуальною є об'єктивна потреба в активному розвитку творчого, інтелектуального потенціалу кожної особи, нації, суспільства в цілому. У реалізації цього завдання провідна роль належить освіті, навчанню, вихованню. Проте практика свідчить, що процес навчання творчості ще не став нормою в освітніх закладах.

Творчість завжди була багатоаспектним об'єктом дослідження. Логіка вивчає творчість як систему логічно розвивального знання. Фізіологія досліджує взаємозв'язок процесів, які характеризують діяльність мозку в контексті успішності творчої діяльності людини. Кібернетика розглядає творчий процес під кутом зору закономірностей оброблення інформації. Соціологія виявляє чинники, що стимулюють чи гальмують розвиток творчих здібностей людини. Психологія досліджує процес творчого мислення окремої людини і виявляє закономірності відкриття нового.

Нині найважливішою метою навчального процесу визнається навчання мисленню – перехід до усвідомленого оволодіння й володіння розумовими прийомами і операціями.

Творче мислення – одна з головних особистісних якостей суб'єкта навчання. У його розвитку розрізняють змістовні й операційні компоненти, які взаємно впливають один на одного.

Організація активного формування творчого мислення постає умовою успішної інтеграції за змістом і методам навчання у ВНЗ. Це передбачає підвищення рівня культури мислення як результату цілеспрямованої дії на процес усвідомленого виконання суб'єктом розумових операцій з метою отримання найбільш ефективних розв'язань проблемних ситуацій; формування керованої уяви як основи творчого мислення; системне сприйняття усього комплексу професійних знань і вмінь; формування інтеграційного мислення – мислення, здатного оперувати найбільш загальними фундаментальними закономірностями, освоювати на їх основі окремі закони різних наук і вміти використати явища навколишньої дійсності тощо.

Творче мислення як ключова компетенція розглядається як «синтетичне утворення, що поєднує певний комплекс знань, умінь та відношень, які відбуваються протягом засвоєння всього змісту освіти; вони дозволяють студенту розуміти, тобто ідентифікувати та оцінювати в різних контекстах, проблеми, що є характерними для професійної діяльності; вони містять як обов'язковий елемент «процедурні» або базові знання студентів, які формуються в них після того, як вони «забувають» фактичні знання; вона може бути визначена як певний творчий продукт» [1, с. 249]. Особливе місце в творчому процесі займає уява, що має бути забезпечена знаннями, підкріплена здібностями, цілеспрямованістю і супроводжуватися емоційним станом.

Творчість як вид людської діяльності характеризується ознаками, що кожен раз виявляються не ізольовано, а інтегративно, у їх цілісній єдності. Для творчості характерно «наявність суперечності у проблемній ситуації або у творчому завданні; соціальна й особиста значущість і прогресивність; наявність об'єктивних (соціальних, матеріальних) передумов для творчості; наявність суб'єктивних чинників (особистісних якостей, знань, умінь, позитивної мотивації, творчих спроможностей особистості) як передумов для творчості; новизна й оригінальність процесу або результату» [12, с. 49].

Удосконаленню структури освітнього потенціалу фахівців має відповідати і якісно новий рівень вимог щодо його використання. Як відомо, освітній потенціал на підприємствах і в організаціях використовується далеко не повною мірою, а зміст функцій значної кількості фахівців нижчий за їх потенційні можливості. Крім того, на практиці виявляється, що однакові функції виконуються фахівцями з різним рівнем освітньої та кваліфікаційної підготовки. Значною мірою це зумовлено тим, що роботодавці безпосередньої участі у витратах на формування освітнього потенціалу фахівців не беруть [6]. Основу успішного вирішення багатьох професійних проблем складає правильне знаходження декількох ланок причинних зв'язків між різними

за семантичним змістом явищами і встановлення (передбачення), як різні чинники впливають на розвиток цих зв'язків. Сучасні знання про причинність і уміння знаходити такі зв'язки між явищами дозволяє фахівцеві здійснювати випереджальне прогнозування нового.

Таким чином, досвід самостійної діяльності студентів розглядається як інтегративна якість особистості, що формується в майбутніх спеціалістів і закріплюється у процесі професійної діяльності та характеризується здатністю самостійно працювати на дорученій ділянці, виявляючи при цьому волю зусилля, наполегливість, прагнення до досягнення поставлених завдань, ініціативність, організованість, культуру праці тощо. Самостійна діяльність студентів в умовах креативно-особистісного підходу є засобом формування самостійної особистості. Основу професійної особистості фахівця формує система інтегрованих знань, умінь і цінностей, де важливе місце займає розвиток творчої самостійності, що виявляється в результатах самостійної діяльності. Організація активного формування творчого мислення є умовою успішної інтеграції за змістом і методам навчання, а найважливішою метою навчального процесу є навчання мислення, перехід до усвідомленого оволодіння і володіння розумовими прийомами й операціями. Це сприяє вдосконаленню структури освітнього потенціалу фахівців і якісно новому рівню вимог щодо його використання.

До подальших напрямів наукових досліджень відносимо розгляд інших підходів до самостійної діяльності студентів вищих навчальних закладів, зокрема системного та синергетичного.

Література:

1. Акімова О. В. Творче мислення як ключова компетентність педагогічної освіти / О. В. Акімова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. / редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. – Випуск 17. – С. 245-250.
2. Андреев А. А. Основы открытого образования / А. А. Андреев, С. Л. Каплан, Г. А. Краснова [и др.] ; отв. ред. В. И. Солдаткин. – Т. 1. – М. : НИИЦ РАО, 2002. – 676 с.
3. Головка Л. Л. Формування досвіду самостійної діяльності студентів вищої сільськогосподарської школи : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Головка Любов Леонідівна. – Умань, 2000. – 190 с.
4. Комарова Т. А. О значении креативности в воспитании специалиста новой формации / Т. А. Комарова // Компетентностный подход как концептуальная основа современного образования : сборник научных статей / под ред. С. Л. Коротковой, С. В. Фроловой. – Саратов : ИЦ «Наука», 2010. – 514 с.
5. Лупінович С. М. Формування ціннісного ставлення до навчання в учнів молодших класів школи-комплексу естетичного виховання : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.07 / Світлана Миколаївна Лупінович. – Тернопіль, 2006. – 21 с.
6. Никифоренко В. Г. Підвищення компетентності фахівців на основі розвитку їх інтелектуального потенціалу / В. Г. Никифоренко, В. О. Кравченко // Вища освіта України. Додаток. Безперервна освіта: реалії та перспективи : матеріали II Всеукраїнської конференції. – 2004. – № 4 (14). – С. 179-182.
7. Орлов В. Ф. Методологічні засади професійного становлення фахівця // Неперервна професійна освіта : теорія і практика : збірник наукових праць / за редакцією І. А. Зязюна та Н. Г. Ничкало. – У двох частинах. – Ч. 1. – К., 2001. – С. 194-199.
8. Рудіна О. М. Формування ціннісних орієнтацій старшокласників в умовах навчально-виховного процесу гімназії : автореф. дис. ... канд. пед. наук 13.00.07 / Ольга Михайлівна Рудіна. – К., 2002. – 20 с.
9. Сичова М. І. Організація самостійної роботи студентів педагогічного училища в умовах особистісно орієнтованого навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Мирослава Іванівна Сичова. – К., 2000. – 20 с.
10. Скотний В. Філософія освіти : екзистенція ірраціонального в раціональному / В. Скотний. – Дрогобич : Вимір, 2004. – 348 с.

11. Солдатенко М. Теоретико-методологічні аспекти пізнавальної діяльності / М. Солдатенко // Педагогічна освіта і освіта дорослих Європейський вимір : збірник наукових праць. — Київ-Хмельницький ІПОЮД. – 2008. – С. 87-92.
12. Трошкін О. В. Педагогічні умови розвитку ініціативності майбутніх дизайнерів у процесі навчально-творчої діяльності : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Трошкін Олександр Васильович. – Донецьк, 2004. – 227 с.
13. Уйсімбаєва Н. В. Формування професійної компетентності майбутніх економістів в процесі науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах I–II рівня акредитації : дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Уйсімбаєва Н. В. – Кіровоград, 2006. – 189 с.
14. Філософія: навч. посіб. / [І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко, І. В. Бойченко та ін. ; за ред. І. Ф. Надольного]. – К. : Вікар, 1999. – 624 с.

Цюпрык А. Я.

КРЕАТИВНО-ЛИЧНОСТНЫЙ ПОДХОД К САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ

В статье обоснована целесообразность использования креативно-личностного подхода к самостоятельной деятельности студентов высших учебных заведений. Выявлено, что основу профессиональной личности специалиста формирует система интегрированных знаний, умений и ценностей. Обоснованно место развития творческой самостоятельности, что проявляется в результатах самостоятельной деятельности, и показано, что место творчества в структуре деятельности постоянно растет. Показано, что организация активного формирования творческого мышления выступает как условие успешной интеграции по содержанию и методам обучения, а важнейшей целью учебного процесса является обучение мышлению, переход к осознанному овладению и владению умственными приемами и операциями.

Ключевые слова: креативно-личностный подход, самостоятельная деятельность студентов, творческая самостоятельность, творческое мышление.

Tsiupryk A. Ya.

CREATIVE AND PERSONAL APPROACH TO THE INDIVIDUAL ACTIVITY OF THE HIGHER SCHOOL STUDENTS

The article proves the reason of using creative and personal approach to self-employment of the higher school students. The experience of the students individual activity is seen as an integrative quality of the individual which emerges in future specialists and is fixed in the process of professional activity, the ability to work individually, to reveal a willful effort, persistence, striving for achieving these goals, initiative, self-discipline, work culture etc. The individual work of students under the self-oriented conditions is considered to be the means of the formation of self-identity. It is shown that the creative personal approach is the higher level of the development of the person oriented approach so as its implementation helps the individual personality of the student to pass into the individual and creative personality. It is revealed that the basis of professional personality is formed by the system of integrated knowledge, skills and values. The article grounds the important role of development of the creative individuality that is brought about by the results of an individual activity and shows that creativity as a part of the structure is constantly growing. It is shown that the organization of the formation of creative thinking serves as a condition of a successful integration of content and teaching methods, and the most important goal of the educational process is to teach creative thinking; the transition to conscious mastery and the use of intellectual techniques. This helps to improve the structure of the educational potential of professionals and reach a new level of the requirements for its use.

Key words: creative and personal approach, individual work of students, creative individuality, creative thinking.